

ΣΥΝΟΨΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ευ. Χατζητρύφωνος (αρμόδια σύνοψης της 1ης ενότητας):

Αντικείμενο συνεδρίας: **Το κανονιστικό πλαίσιο των επεμβάσεων στα μνημεία μέσω νομικών, κοινωνικών, ιδεολογικών και εκπαιδευτικών παραμέτρων**

Το κείμενο που ακολουθεί δομήθηκε σύμφωνα με το σχέδιο της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου και τα σημεία αναφοράς που αυτό έθετε. Γι' αυτό θα γίνει αναφορά στα συγκεκριμένα ζητούμενα και σύμφωνα με τη σειρά που ζητήθηκε από την ΟΕ. Επιθυμία της ΟΕ ήταν να ομαδοποιηθούν, στο μέτρο του δυνατού, τα κοινά προβλήματα και οι κοινές κατευθύνσεις που διαφάνηκαν σε όλες τις συνεδρίες του συνεδρίου και συνεπώς και στην πρώτη από αυτές. Το εγχείρημα δεν είναι απλό και στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι ικανοποιητικά εφικτό καθώς οι ανακοινώσεις αντιπροσωπεύουν διαφορετικά επιστημονικά πεδία ή πεδία ενδιαφέροντος. Ωστόσο, ακόμη και έτσι, μπόρεσαν να εντοπιστούν στοιχειωδώς τα σημεία που μπορεί να πει κανείς ότι χαρακτηρίζουν το σύνολο της συνεδρίας.

Στη συνεδρία αυτή περιλαμβάνονται έξι ανακοινώσεις. Καθώς οι προβληματισμοί και οι κατευθύνσεις αφορούν διαφορετικούς τομείς, θα επισημανθούν ορισμένα σημαντικά θέματα που απασχόλησαν τις εισηγήσεις και εμφανίζονται με σαφήνεια για πρώτη φορά.

Κύριοι προβληματισμοί

Οι κύριοι προβληματισμοί φαίνεται να αθροίζονται σε δύο κατευθύνσεις:

A. Την αρχική σκέψη και

B. Τη φιλοσοφία της διαχείρισης των μνημείων. Α.

- Η διατήρηση της μνήμης του τόπου ως εξαρτημένη (και όχι αυτόνομη) αρχιτεκτονική πράξη.
- Η διατήρηση των μνημείων ως πράξη ευρύτερου αρχιτεκτονικού ανασχεδιασμού.
- Η ταύτιση της έννοιας του ανασχεδιασμού με τη διατήρηση–προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.
- Σχέση πλαισίου – περιεχομένου. Η πράξη και το νόημά της, εν σχέσει προς διαφορετικά πλαίσια.
- Η σημασία της αρχιτεκτονικής επιβεβαίωσης στον τομέα των αποκαταστάσεων των μνημείων.
- Το ζήτημα της λειτουργικότητας και της αυθεντικότητας ως απαραίτητης σύζευξης.

B.

- Οι νομικές ευθύνες στον τομέα της διατήρησης των μνημείων.
- Η θεσμοθετημένη υπέρβαση της νομοθεσίας.
- Η ετοιμορροπία και η ανεπαρκής αντιμετώπισή της.

- Η σημασία της ταύτισης παραγόντων μελέτης και επίβλεψης σε «ειδικά έργα».
- Το χρηστικό αντίκρισμα ζωντανών μνημείων σήμερα.
- Διεκπεραιωτική λογική και μνημεία.
- Η σημασία του χρονοδιαγράμματος απορρόφησης κονδυλίων και οι επιπτώσεις του στο ζωντανό μνημείο: η περίπτωση επίδρασης των παραπάνω στη σύγχρονη μοναστική ζωή.

Επικρατούσες κατευθύνσεις

Οι επικρατούσες κατευθύνσεις όσον αφορά σε διάφορα θέματα, οι οποίες αναδείχθηκαν κατά την συνεδρία, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες από τις οποίες η πρώτη αφορά θεσμικά ζητήματα, η δεύτερη θεωρητικά ζητήματα αποκατάστασης με απήχηση σε θέματα πρακτικών και η τρίτη ζητήματα εξειδικευμένης παιδείας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι κατηγορίες αυτές περιλαμβάνουν τα εξής:

A.

- Έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά στις νομικές ευθύνες στον τομέα της διατήρησης των μνημείων.
- Πληθώρα συμπληρωματικών κανονισμών και οι συνέπειές τους.
- Κατευθύνσεις μέσω της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας και του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ).
- Χρονικά όρια των κατηγοριών των μνημείων ταυτόσημα με ιστορικά γεγονότα.
- Προϋποθέσεις για Μητρώα συντηρητών-αναστυλωτών.
- Έλλειψη βαθύτερης συνειδητοποίησης της ιστορικής ευθύνης των χρηστών του ζωντανού μνημείου από τους ίδιους.
- Αρμοδιότητες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) στη διατήρηση των μνημείων και η σημασία τους.

B.

- Διάφοροι τρόποι διάκρισης φάσεων. Έμφαση στη διακριτότητα.
- Δίπολο: αρμονική ενσωμάτωση – διακρισιμότητα (άρθρο 12 της Χάρτας της Βενετίας).
- Αρχιτεκτονικός ανασχεδιασμός και η αυθεντικότητα του αντικειμένου.
- Η αντιμετώπιση της ετοιμορροπίας.

Γ.

- Τα διατμηματικά μεταπτυχιακά τμήματα για τη διατήρηση των μνημείων στο ΕΜΠ και η σημασία του.
- Πρόταση για ξενόγλωσσο διατμηματικό μεταπτυχιακό στο ΕΜΠ και η σημασία του.

Άλλες κατευθύνσεις

Στις εισηγήσεις της συνεδρίας εμφανίστηκαν και μερικές άλλες κατευθύνσεις που, αν και δευτερεύουσες, είναι αξιοσημείωτες.

- Ευθύνη και αρμοδιότητα του κράτους για τη διατήρηση των μνημείων. Προβλήματα και προοπτικές.
- - Διακρισιμότητα φάσεων με ξένο υλικό (π.χ. μόλυβδος).
- - Αρμοδιότητες ΟΤΑ στην Ευρώπη και αλλού και οι προϋποθέσεις τους.
- - Το ζήτημα της πρότασης για λειτουργία ξενόγλωσσου μεταπτυχιακού και η σημασία της.

Οι εισηγήσεις που περιλήφθηκαν στην πρώτη αυτή συνεδρία θα μπορούσαν να αποτελέσουν, σε μεγάλο βαθμό, εισαγωγές σε αντίστοιχες συνεδρίες, καθώς θίγουν ξεχωριστά αντικείμενα, στα οποία πρέπει να εστιάσει κανείς πολύπλευρα. Η πρώτη εισήγηση άπτεται στον ισχύοντα αρχαιολογικό νόμο και στον Οργανισμό του Υπουργείου Πολιτισμού αλλά και σε άλλα νομικά εργαλεία της πολιτείας. Η ευθύνη για τις καταστροφές των μνημείων από πρόθεση, παρά το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, δεν θίχτηκε άμεσα, αν και δεν έχει επαρκώς αναλυθεί ούτε από ιστορική ούτε από νομική και πρακτική άποψη. Το ζήτημα αυτό, όμως, άπτεται έμμεσα ή άμεσα και στα έξι θέματα της συνεδρίας.

Η δημιουργική κριτική της διακριτής προσθήκης σε αρχαία μνημεία η οποία επεκτείνεται και σε μνημεία άλλων περιόδων είναι ένα ζήτημα που χρειάζεται τόλμη για να πραγματοποιηθεί. Δεν είναι τυχαίο το ότι η κριτική των αποκαταστάσεων και αναστυλώσεων δεν έχει ακόμη επιχειρηθεί, καθώς οι επεμβάσεις σε μνημεία στην Ελλάδα είναι σχετικά πρόσφατη δραστηριότητα και δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς ο λόγος στον τομέα αυτόν.

Άμεσα στο θέμα αυτό άπτεται και η έννοια του ανασχεδιασμού στη διατήρηση μνημείων, ζήτημα που πραγματεύεται ικανοποιητικά μια από τις εισηγήσεις της συνεδρίας. Το μεγάλο ζήτημα των ορίων τόσο του αναστυλωτή στη σχέση με το έργο του όσο και του ίδιου του έργου είναι ένα ζήτημα ανοικτό που χρειάζεται πολλαπλή προσέγγιση για να συνειδητοποιηθεί από όλους όσους ασχολούνται τόσο επιστημονικά όσο και πρακτικά με τις αποκαταστάσεις. Ο ρόλος του αρχιτέκτονα και του έργου του τίθεται ακριβώς μέσα από την προσέγγιση των ορίων για να εκφραστεί στη συνέχεια σε πλαίσια είτε υφιστάμενα είτε σε αυτά που θα δημιουργηθούν. Συνεπώς και η εισήγηση που αφορά τα ζωντανά μνημεία (περίπτωση Αγίου Όρους) δεν είναι άλλο από την εξειδίκευση ενός μικρού μέρους του ζητήματος των ορίων στην αρχιτεκτονική.

Το ζήτημα της παιδείας του αναστυλωτή, που πέρασε πρόσφατα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, είναι ένα ζήτημα που θα άξιζε να του αφιερωθεί το λιγότερο μια ολόκληρη συνεδρία αν όχι ένα συνέδριο. Οι προοπτικές του ζητήματος αυτού δεν πρέπει να περιορίζονται σε αμιγώς διαχειριστικά θέματα αλλά να αντιμετωπίζονται σφαιρικά. Αυτό είναι ακόμη πιο αναγκαίο στη χώρα μας, καθώς δεν υπάρχει καθόλου παράδοση στον τομέα αυτόν και τα πρότυπα προέρχονται από το εξωτερικό.